

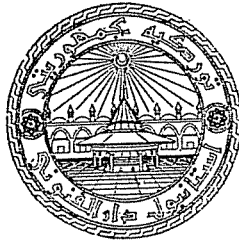
دیوبند صوبی

اینگلیش سنٹر

دار الفنون
الہیاء الاسلامیہ
کتابتیں مجموعہ

تاریخی ، اجتماعی ، دینی ، فلسفی

کانون ثانی ۱۹۲۸

استانبول — بکی مطبعہ

۱۹۲۸

« پامير اسماعيليرى عقيدە لرئنه عائد » [۱]

پروفسور آ . سەمەنوف .

مقدمه

« حقى باطلدن آيرىق وحق ايله باطلك ظاهرى بىكزه يىشلىرىنى تفريق ايله حق و باطلك يكدىكىر ايله اولان تناقضلىرىنى تعيين ايجون برهيزان لازمدر كه اومرئانه بونلك هېسى اولچوله بىلسين . بزەبزان اوله رىق كلك شهادتى - كه نى و اثباتدن عبارتدر - قبول ايتدك . نى ايدىلن شى باطل ، اثبات ايدىلن حقدر . بز بولكه ايله خيروشرى ؛ حق و باطلى و دىكر متناقضلى اولچه بورز . [۲]

۴- صباغ

عموماً اورتا آسيا وبالخاصه پامير اسماعيليرى مياننده الك معتبر و مشهور كتاب « وجه دين » نامنده كى كتابدر . مذهبداشلىرىنىك حيات و مماتلىرىنه تعلق ايدن مسائلده پيرلر و خليفه لر بو اثره مراجعت ايدهرلر . پامير اسماعيليرى ايجون بو كتابك الك مهم قسمى اون برنجى فصليدر . او قومە يازمه بيلن هر اسماعيلي ، عقيدە لرئنده محكم اولمق ايجون - بو اثرى او قومغه مأذون ايسه - مطلقا اون برنجى فصلنه اهميت ويرر . دىكر بر اثر مزده [۳] ذكر ايتدىكمز

[۱] (بخارا) اسماعيليرئنه دائر تبتعايله طائيلان پروفسور (آ . سەمەنوف) كچن سنه (تاشكند) ده « پامير اسماعيليرئيك عقيدە لرئنه دائر » ناميله بر اثر نشر ايتدى . اورتا آسيا دارالفنونى شرق فا كركلته سى پروفسورى اولان بو ذلك نشر ايتدىكى بو اثر پامير اسماعيليرئنجە الك مهم دين كتابى عد ايدىلن (وجه دين) ك اون برنجى بابنك ترجمه سيدر . بوندن اولكى نىسخه ده استاد شرف الدين افندى (ناصر خسرو) ه دائر يازمش اولدىنى مقاله ده بو كتابه و بو كتابك صاحبي اولان (ناصر خسرو) ه دائر معلومات ويرمش اولدىغندن بز بوراده يالكر (وجه دين) ك اون برنجى بابى ترجمه ايمش اولان (آ . سەمەنوف) ك بو ترجمه به يازمش اولدىنى مقدمه يى ترجمه ايله محتوى اولدىنى پامير اسماعيليرئنه دائر مهم ويكى خبرلى اسلام مذهبلىرى وبالخاصه باطنيلر حقدنه تبتعايدە بولنان ذواتك نظر . طالعە لرئنه عرض ايلورز .

[۲] و جعل الحق و الباطل و التشابه بينهما من وجه و التمايز بينهما من وجه التضاد في الطرفين و الترتب في احد الطرفين ميزاناً يزن به جميع ما يتكلم فيه . قال و انما انشأت هذا الميزان من كلمة الشهادة و تركها من النفي و الاثبات و النفي والاستثناء قال فما هو مستحق النفي باطل و ما هو مستحق الاثبات حق و وزن بذلك الخير و الشر و الصدق و الكذب و سائر المتضادات . ملل و نحل - شهرستاني

[۳] « اسماعيلي يازمه اثر لرئيك توصيفى » (روس فنون اتقادىمئسنىك نىخبرلىرى ۱۹۲۸ سنه

ص ۲۱۸۶)

کيی بونلر بو فصلی کندی مذهب لرینک بوتون اساسنی حاوی عدايدر لر . اونلره کوره بو فصلده « بوتون قانون و بوتون پیغمبر لر » موجود در . فی الواقع بو باب بوتون کتابک محتوی اولدینی (۵۱) باب ایچنده اک بویوک اولوب « کله شهادت لاله الاله حقنده » عنوانیدر و اسماعیلی عقیده لرینک اساس خطوطنی احتوا ایدر . اسلام ایله هیچ بر مناسبتی اولمایان اسماعیلی مذهبی کندینه مخصوص دینی و قسماً سیاسی مقصد لرینی نه صورتله اسلام پرده سی آلتنده صاقلايه بیلدیکنه بو باب مکمل بر نمونه تشکیل ایدر .

اسلامیتک اساسنی تشکیل ایتمکله برابر پک واضح اولان کله شهادت - که اورتا آسیاده بوتون جامعتر ، مدرسه و خانقاهلرک قابیلرند « مفتاح الحجة لاله الاله » صورتنده یازیلیر - اسماعیلرک عقیده سنه کوره پک چوق اسراری حاویدر . بونلره کوره یالکز کله لرده دکل بوجهلرک هر حرفنده ، هجا و سسلرند اسرار انکیز معنالر موجود در . بونکله برابر بز بوراده اسماعیلرک پک واضح اولان دینی بر جهلرک تفسیر و تأویلنده نه قادر افراطه کتدکلرینی و بوتفسیر و تأویللر ایله اسلامیت اساسنه طابان طابانه ضد اولان عقیده لرینی مذهبداش لرینک قیلرینه ناصل یرله شدیدره بیلدیکارینه شاهد اولویوروز .

اسماعیلیه مؤسس لری دوربین سیاسیلر ، بویوک عالم و فیلسوف لر ، روح انسانک حریتی یولنده مجادله ایدن مجاهدلر و بونکله برابر بویوک روحانی ایدیلر . خلق کتله سنه کندی عقیده و پرنسپلرینی صوقق ایچون خلقک دینی عقیده لرندن استفاده ایتمک یولنی تأمین ایده بیلمشلر در . اسماعیلرک بوندن بوتون مقصد و غایه لری خلق کتله سی اوزرنده حاکم مطلق اولمق اونلری کندیلرینک ایسته دکلری طرفه سوق ایده بیلیمک ایدی . بونک نتیجه سیدر که نهایت بوتون تعلیمات اسماعیلیه « امام الزمانه بلا قید و شرط تسلیم نفس » دن عبارت اوله رق قالمشدر . اسماعیلی قاعده لرندن برنده « زماننک امامنی بیلمه دن اولهن آدم جاهلیتده اوله نلر کیدر . امامنه قارشى وظیفه لرینی ادا ایتمه دن اولهن آدم جاهلیتده اولمش کافر لر کیدر » [۱] دنیلیمسی توکل دیکلدر . معتقد اولان عادى انسانلر جاهلیتده اوله نلرک معروض قالدق لری جهنم عذابندن قورتلوق ایچون کمال خلوص قلبه چالشدیلر . اسماعیلرک آنده دین ، بویوک ساده دللری اطاعته کتیرمک واسطه سنندن باشقه بر شی دکلدی . سیاسی مقصد لرندن عالی اولان ایده آل و غایه ایسه اسکی فلسفی علملرک مفهوم لرندن عبارت اولان « علم و فن - دیندن عالیدر » پره نسپیی ایدی . بو اساس یالکز کوستریش ایچون

اسلام پرده سيله ثورتولمشدى . غايت بسيط ومعين تعليماتى آحتوا ايدن اسلامك عقيدەلرله اسكى يونان وشرقى رومانك فلسفى تعليماتندن اويديرييلان بوخلوط تعليمات مذهبيه بونلرك قوتلى تشكىلاتلرينك حقيقى سياسى منفعت وغيابه لريني پك مكمل صورتده قاپايتيوردى . بوقوتلى تشكىلات اوج كالنه واصل اولان حاكىمتى انسانلرك على حسياتى اوزرينه قورمشدى . دين اعتباريله كنديلرينه ياقين اولوبده روح اعتباريله يابانجى اولانلره قارشى كين و نفرت ، علم ودينسزلكه آتئين محبت ، استعدادلى وعالم آدملردن فعال خادملر انتخاب ايتك ، كندى تعليمات ومفكوره لريني بين الملل خلق كتله سنه پروباغاندا ياتقى ، هر بر سياسى وضعت ، دىنى وعلمى نظرياتله اويوشه بيلمك ، جومردلكله ياخود صائين آلقله طرفدارلر قازانقى ، دشمنلرينى مخفى صورتده تسميم وقتل ايتك . ايشته بونلر بوتشكىلاتك استناد ايتديكى اساسلر ايدى .

«وجه دين» ده ، بالخاصه اونك ۱۱ نجى فصلنده مذكور اسماعيلى عقيدەلرى يالكرز بوكونكى پامير ، بخارا و فرغانده ياشايان اسماعيلى ققراسنه مخصوص عقيدەلر اولمايوب عصرلرجه اول - اسماعيللرك آيرى بر خلافت وجوده كتيره رك بر چوق اسلام دولتلرينك دىنى و سياسى تشكىلاتلرينى صارصدقلىرى وقت - غربدن كتيرلش عقيدەلردر . ۱۹۰۱ سنه سنده پامير «پير» لرينك بره نس بو برينسكى به [۱] «وجه دين» كتابى ناصر خسروك كوهستان (يعنى فارس) لساننده يازديغى «مولاشونىظوره ؟» نام اثرينك ترجمه سيدر «ديدكلرى حقيقتدن پك اوزاق اولماسه كرك .

دوقوزنجى عصرده مصرده حكومت سوره ن فاطمىلردن ابوتميم مستنصر بالله (۴۲۷ = ۱۰۲۵ م - ۴۸۷ = ۱۰۹۵ م) - كه اسماعيللرك امامى و پادشاه ايدى - كندينه خلف وولى عهد اوله رق بويوك اوغلى «نزار» ى تعين ايتش و علاقه دارلره كنديسى امام صفتيله تقديم ايتمشدى . صوكرامستنصر بو حقى «نزار» دن سلب ايتدى . لكن بر چوق اسماعيللر «نزار» ه صادق قالديلر و اونى امام اوله رق قبول ايتديلر . مستنصر ك كندى حياتنده ايرانده يانديردىغى مدهش اسماعيلى پروباغانداسى امامك وخافى نزارك نامنه ياييلردى . مستنصر ك وفاتندن صوكره بو پروباغاندا نزار نامنه دوام ايتديريلدى . [۲] ايرانده ياييلان بو پروباغاندا ايكي مهم شخص طرفندن اداره اولونويوردى . بونلردن

[۱] بو برينسكى . «اسماعيلى مذهبي» ص ۱۶ ، ۱۴ .

[۲] ابن ميسرك «اخبار مصر» نام اثرينه مراجعت . ص ۲۸ ، ۳۷ ، ۶۵ ، ۶۷ ، ۶۸ .

بری ابتدا « نقیب الامام » کبی متواضع بر عنوانی حائز اولان (حسن صباح) ایدی .
 صوکر ا بو ذات (قزوين) جوارنده « الموت » ده يرله شهرک معاصر ی اولان سلطانبره
 قوتيله تفوق اتمشدر . اسرار انکیز و افسانه وی بر قوته مالک اولان بو « شیخ الجبل »
 کوهستان ورودبار حشاشینک بویوک آمری اولوب اطرافه دهشت صاحبشدر . ایکنجیسی
 مشهور ایران شاعری ، الله آرایان فیلسوف (ناصر خسرو) در ، که حیانتک صوکنه
 قادر اسماعلی پرویاغانداسی ایچون تعقیب ایدیلش نهایت (بدخشان) ک وحشی قایلردن
 عبارت داغرنده یمکان (یومکان) نهری (جرم نهری ده دینیلیر) ساحلنده ترک حیات اتمشدر .
 دو قوزنجی عصرده اجرای فعالیت ایتدکلی محیطک احفادی ؛ نوایی شرق اسماعیلکنک
 حواریلری عصر لرجه خاطر لرنده محافظه اتمشدر . اون بشنجی عصرک بر ایران
 مؤلفنه کوره کوهستانک بعض کویلرنده « حسن صباح خراجی » تفریق ایدرلر و مزارینه
 کوندرلردی . حتی او درجه ده ایدی که قوجه قاریلر اکیردکلی ایلرک هر اون
 یوماغندن بردانه سفی « امام حسن صباح عشریدر » دیه اونک نامنه تفریق ایدرلردی [۱] .
 (ناصر خسرو) ایسه بوکون دخی پامیر اسماعیلیرک خاطر لرنده در . اونک یمکان نهری
 ساحلنده کی مزاری یالکز روسیه و افغانستادن کلن زوآر طرفندن دکل ، هندستان ،
 ایران و چین مملکتلرندن کلن زوآرک زیارتکاهیدر .

کچن عصرلرک درین کوشه لرینه نظر ایدرسه ک کور و یورز که مصر فاطمیلری بر زمان
 پارلامش و صوکره ابدیته قاوشمشدر ؛ مخفی و مدهش قاتلیری ، مریدلری اوزرنده
 اسرار انکیز و غیر محدود حاکمیلری ایله جهانه دهشت صاحبان « شیخ الجبل » لر یا شامش
 و کچمشدرلر ؛ بونلرک کوچوک آسیا و ایرانده کی مستحکم سرایلری غائب اولمش ،
 دشمنلرک هجومه لاقید کوکس کیرن او « الموت » استحکامندن نام ونشان قالمامشدر [۲] ؛
 بونلرک دوستلری ده دشمنلری ده عدمه کچمشدرلر ؛ اسکی عصرلرده انسانلرک قلبی
 تسخیر ایدن ، انسانک روحی ساحه سنده بویوک نتیجه لره واصل اولان او اسلام مدنیق
 خراب اولمشدر .

ایشته بز شوپارلاق ماضی بی بو کونله مقایسه ایدیور و بوکونمزده شرماضینک آز چوق
 کولکه لرینی کورمک ایسته یورز .

[۱] معین الدین محمدالاسفزاری . « روضه الحیات » ورق ۵۸ ب ۵۹ آ .

[۲] بو خصوصنده کی معلوما تزی م . بلوشه به مدیونز . الموت و دیگر اسماعلی استحکاملریک هیچ
 بر اثر براقادن بر یوزندن غائب اولدقاری شیمدی شبهه سز عد اولونا بیلیر .

اسكى شوكتلرينى و موقعلرينى غائب ايدن شرقى و غربى اسماعيلير داغينىق بر حاله ككشدر . مع مافيه بوكون ده واسع بر ساحه اشغال ايديورلر . بك مركب اولان تاريخى مقدرات اسماعيليرك اميدى اقصاى غربدن اقصاى شرقه توجه اتمشدر . بونترك بوكونكى امامى (بومباى) شهرنده بولونور . اونك مذهبداشلى اوزرنده كى حاكيتى آق دكز ساحلرندن محيط هندی ساحل لرینه و (ختن) ه قادار جاريذر . امامك دىنى سياسى ده زمان و وضعيته كوره ده كيشمشدر . بوكون امام ؛ ماضيسنده او قسفورد دار الفونى كورينان وانكليز حكومتى طرفدن كنديسنه « دولتمآب » عنوانى و بريلان بوتون « اسلام جمعيتى » رئيسى صفتيله اجتماعى و سياسى بويوك موقعى احراز اتمش برذاتدر . بوذات فاطمير نسلندن سيد محمد شاه (آغاى خان) در . [۱] شهه بوقدر ، كه زمان و وضعيت سياسيه اقتضاسيله اسماعيلك مقصد و غايه سى ، پروباغاندا شكلرى و مفكوره وى جهندن ديكر كيمسه لزه اجراى تاثير اتمك يولنده كى اصولارى اكر بونلره بوكونده بيله لزوم كورو بورلر سه دكشمشدر . اونلر اسكيسنه نظراً ده ايا نجه وده اشفاف و بلكه ده دهامفيد و مشمر اولماليدرلر .

بوقاريده ذكر ايتديكمز ۱۹ نجى عصر اديان و مذاهب مؤرخى بك طوغرى اوله رق « اسماعيلير ده هر دورده داعيلر و هر زمانده انواع لسانلرده يكي مفكوره بولونور ، ديه قيد اتمشدر . [۲]

بزشيمديكى يكر منجى عصر ده بيله شهر ستانى نك بوسوزينك نه قادار طوغرى اولديغى كورو يورز : اسماعيلك كنديسنه مخصوص عقیده لرى ، باطيلكى شايا ن حيرت بر صورتده هر زمان و وضعيته او يوشه بيلمك استعداديله بوكونه قادار ياشايه بيلمشدر . بوكونكى امام ده اسكى عقیده لرك امامى - يعنى كچمش سلفلرينك مجسم روحى - اولقله قالمابور ، بلكه او اويله بر ذاتدر كه بويوك ظفر لرك و نديجه لرى وجودنده طاشير ، بوتون اماملرك ، رسوللرك و على نك روحيدر [۳] بو امام يالكر انكليز مستملكه لرنده دكل بوتون اسلام عالمده بك مهم موقع قازا تمشدر .

شونى ده علاوه ايدلم كه غربى و شرقى (اسماعيلك) ه عائد بزم المزده بولونان

- [۱] (آغا خان) عنوانى بومقامى احراز ايدنلره و بريلان عمومى بر عنواندر . بونده بر روحك مختلف بدنلره حلول ايمه سنك يعنى تناسخك ايزينى بولىق ممكندر .
- [۲] « كتاب الملل و النحل » ج ۱ ، ص ۱۴۷ « و كانت لهم دعوة فى كل زمان و مقالة جديدة بكل لسان »
- [۱] « حضرت آغاى خان روح پر فتوح پيغمبران و على دارد » . پامير اسماعيليرينك هر كون او قوردلرى بر دعاك شرحنده بز شو عباره دى او قويورز .

وثيقه ل پك محدود اولديغندن بز، مع التأسف، بونلرك فلسفه و تعاليم تارئينك يكدىكريله نه درجده توافق ايتديكى بيله مه يورز. مع مافيه بعض معلومانه كوره، بونلر آراسنده كى فرق عقیده اعتباريله اولمايوب يالکز شكل جهتدن اولديغى كوريلير. پك ممكندر كه شرقى اسماعيليكده كوريلان بعض فرق لر جهتدن خلقك اسكى عقیده لرى بقاياسى اولوب ديكر جهتدن ده بوراده بولونان اسكى اديان و مذاهيك ميراثى اولابيلير. پامير اسماعيليرينك بعض عقیده لرينه دقت ايده رسهك كورويورز كه اسماعيليك عقیده سنه يابانجى اولان بعض عنصر لر موجوددر. مثلا مزار لره حرمت، بعض طاشلرى تقدیس تناسخه اينانق كى عقیده لر دينك ديكر عقیده لريله يان يانه ياشايور [۱].

«وجه دين» دن ترجمه ايتديكمز ۱۱ نجى بابك حاشيه لرنده غربى و شرقى اسماعيليكك بعض فرق لرينى كوستردك. قارئلر مزده كوره چكلردر كه بونلر اساس عقیده لره عائد اولمايوب يالکز تعريف مفهوم و اصطلاح لره عائددر لر. بونكله برابر بز حاشيه ده ممكن اولديغى قادار، اسماعيليرك بعض اصطلاح لرينى توضيحه چالشدق. بتوضيحلر مزدن بعضيسى بالذات اسماعيليرك كنديلرندن او كره نديكمزه و بعضيلرى ده مأخذلردن آله ايده بيلديكمز معلومانه مستنددر. باشقه بر مقاله مزده بحث ايتمش اولديغمز دن بومقدمه مزده اسماعيليرك اساس عقیده لرينه تماس ايتهدك [۲] ذاتاً بوعقیده لر «وجه دين» دن ترجمه ايتديكمز ۱۱ نجى بابدن ده پك واضح صورتده كوريله چكدر.

ترجمه ايدن: عبدالقادر

[۱] پامير اسماعيليرينك و ناصر خسروك تناسخه عائد تعاليم تارئينده كى تناقضلر «اورتا آسيا دارالقنوني بولوتينلرى. نومرو ۹ سنه ۱۹۲۵ ص ۱۰۳ - عنوانى مقاله مزه علاوه اوله رق كچن سنه بزه افغانستان - غورنلى بر اسماعيليك حكايه سنى نقل ايده بيليرز. اونك حكايه سنه كوره حال احتضارده بولونان برخليفه («پيرك» خانى) اقربا و دوستلرينى طويلايه رق اونلرك حضورنده بوتون كناهلرندن توبه ايدهر. سوكر ا حاضر وندن، ترك حيات ايتديكى زمان روحنك بر شيدن ديكر برشيته كيره رك فضاه عذاب اولونامسنگ چاره سنى كوره چكلرينه دائر عهد و پيمان آلير. بونلرك عهد و پيمانندن سوكر ا خليفه بونلره، جاني تسليم ايتديكى وقت قامشلفده دولاشان يابانى درموز لردن اوتوز دانه سنك برى برينك آردى صيرا اولديرلرينى امر ايدر. چونكه روح چيقدينى زمان او دوموزلره كيره چكدر. اوزرده اولدرلد بكلرى كى برقاچ دقيقه ده روحنك تناسخ سياحتى چابوق بتمش اولاجق روح تكرر كندى جسدينه كه چك و خليفه ده اوزون مدت عذابدن قورتيلمش اولاجقدر.

[۲] ۹۰هوف. «شوغنان اسماعيليرى عقیده لرنندن» («مير اسلاما» مجموعه سى، دردنجى

كتاب ۱۹۱۲ سنه ص ۵۲۳-۵۶۱). فرانسزجه ترجمه سى Revue du Monde Mussulman

باطنيلره دائر بعض مأخذلر :

بارتولاد . «اسلام» پيترغراد ۱۹۱۸

قونت بورنيسكى . «اورتا آسياده روس و بخارا اولكه لرنده اسماعيلير» موسقوا ۱۹۰۲

Casanova, P. La doctrine secrète dez Fatimidez d'Egypte. Le Caïro 1920
(Extrait du « Bulletin de l'Inst. Franç. de archeol. orient » t. XIII

Guyard, S. Fragments relatits à la doctrine des ismaeliz. Feyte publié
pour la premtère fois avec une traduction complète el de notez. Pariz 1874

Horten, M. Die Speculaative und positive Theologie dez Islam. Leipzig. 1912

Hughez, h. A Dictionary ot Isilam . London 1895

Ivanov, W . Ismailitica. «Mem . ot Asiatic Society ot Bengal» vol. VIII
N.P -76 Calcutta 1922

fen Muyassar . Annales d'Egyte(Les Khalitez Fatimidez) Fextarabe

الجزء الثاني من اخبار مصر تأليف محمد بن علي بن يوسف بن جلب المعروف

با بن ميسر)

édite pa. M . H . Masse l'Caïre 1919

Nicholson , K.A. tudiez in islae Mysticym. Cambridge. 1911.

پره آرژينسكى . «اسكى اهل كلامك تأليفلىرى» موسقوا ۱۸۶۷

عزيز ديونيسى آيتوفا كيت . «سمازى ايرارشى حقنده» موسقوا ۱۸۶۷

اسپاسسكى، آ. «(خرستيانلرك) جهان ندودلرى دورنده عقیده لره عائد حر كاتلر»

سهر كليف پاساد ۱۹۱۴

تاريخ كزیده . حمدالله قزوينى . كيب كلياتى . پروفيسور براون نشرى . لوندره -

له يدن ۱۹۱۰ .

تحفة اثنا عشرية . حافظ غلام حلیم بن شيخ قطب الدين احمد بن شيخ احمد عبدالقيص

الدهلوى لو كنو طبى

جواهر غيبى . سيد مظفر على شاه اللهى لو كنو نشرى .

حييب السير خواندمير طهران طبى

دبستان المذاهب . بومباى طبى .

رساله باطنيه . يوسف قره باغى . بو نسيخه يزوم المزدوده در . بخاراده صوك زمانلرده

يازلمشدر . (تاريخى يوق) .

- روضه الجنات في اوصاف مدينة الهراث . ملامعين الدين محمد الاسفزارى . م . ص .
 آنده ريه ف نسخه سى . ۱۷ نجى عصره عائد اولميدر .
 روضه الصفا . ميرخواند لوكونوطبى .
 زادالمسافرين . ناصر خسرو . برلين طبى .
 عجائب المخلوقات . زكريا قزوینی فارسى ترجمه سى . لوكونوطبى .
 كتاب الفرق بين الفرق . ابى المنصور عبدالقاهر بن طاهر بن محمد البغدادى . قاهره طبى .
 كتاب الملل والنحل . شهرستانى . - ton cure نشرى . لوندره طبى .
 كتاب مستطاب اصطلاحات الصوفيه عبدالرزاق القاشانى . فارسى ترجمه سى .
 بومباى طبى .
 كتاب كشاف اصطلاحات الفنون . شيخ محمد عالا بن على التهانوى . كالكوته طبى ۱۸۶۲
 كشف اللغات . عبدالرحيم بن احمد صور لوكونوطبى .
 هفت باب . بواثر ناصر خسروه نسبت ايدىليور . آسيا موزه خانه سنده ۱۹۱۸ سنه
 دفترنده ۱۱۵۵ نومروده مقيددر .

